

Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2007:2

Ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen tupakointitila

*Opas suunnittelijoille, kiinteistönomistajille,
ravintoloitsijoille ja viranomaisille*

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Helsinki 2007

Sisällys

Lukijalle	3
1 Tausta.....	4
2 Tupakointitila.....	5
3 Ilmanvaihdon vaatimukset	9
4 Tupakointitilan käyttö ja huolto	13
5 Tupakointitilan omavalvontasuunnitelma	14
Miten tupakointitilan toimivuus varmistetaan.....	14
Miten tupakointitilan järjestystä ja olosuhteita valvotaan tilan ulkopuolelta	14
Miten henkilökunta perehdytetään omavalvontasuunnitelman toimeenpanoon ja miten henkilökunnan valmiudet asiassa ylläpidetään.....	15
6 Viranomaisten rooli ja yhteistyö valvontatilanteissa	16
Rakennusvalvontaviranomainen	16
Tupakkalain toimeenpanoa valvova kunnan viranomainen	16
Anniskelulupaviranomainen	17
Työsuojeluviranomainen	17
Poliisi.....	18
Viranomaisten yhteistyö valvontatilanteissa.....	18
Liitteet	19

Lukijalle

Ravintolatyöntekijöiden työympäristöt, ravintoloiden ja muiden ravitsemisliikkeiden sisätilat muuttuvat savuttomiksi ensi kesäkuun alusta. Periaatteena työympäristön savuttomuus ei ole uusi, sillä sama työntekijöiden työsuojelupäätös toimeenpantiin kaikilla muilla suomalaisilla työpaikoilla jo vuonna 1995.

Ravintolayrittäjät voivat sisätilojen savuttomuudesta huolimatta niin halutessaan järjestää erilliset tupakointitilat tupakoiville asiakkailleen. Edellytys on, että tupakointitilat on järjestetty ja rakennettu niin, että ravintola pysyy täysin savuttomana. Toinen edellytys on, että tupakointitiloja käytetään ainoastaan tupakointiin.

Savuttomuuden varmistamiseksi tupakointitiloilta edellytetään rakennusvalvontaviranomaisten lupa ja hyväksyntä. Tilojen teknillisistä, rakenteellisista ja toimivuutta koskevista vaatimuksista on säädetty erikseen valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksilla.

Tähän oppaaseen on koottu tupakointitilan suunnittelua, rakentamista ja käyttöä koskevien erityissäädösten käytäntöön soveltamista käsittelevää ja muuta tarpeellista asiantuntijatieta. Opas on valmisteltu asiantuntijakonsultin ehdotusten pohjalta sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä ympäristöministeriön, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ja Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto SHR ry:n edustajien kanssa. Oppaassa on otettu huomioon laajan rakentamisen, LVI-alan, rakennus- ja tupakkalain toimeenpanon valvonnan asiantuntijajoukon lausunnoissaan esittämät asiat.

Kiitän kaikkia oppaan valmisteluun osallistuneita henkilöitä ja tahoja tehdystä työstä.

Kimmo Leppo
Ylijohtaja

1 Tausta

Tupakointi on kielletty ravintoloiden, kahviloiden ja muiden ravitsemisliikkeiden kaikissa sisätiloissa 1.6.2007 alkaen (Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta 700/2006, myöhemmin tekstissä **tupakkalaki**). Kielto on ravintolatyöntekijöiden työsuojelua ja työntekijöiden ja asiakkaiden terveydensuojelua.

Tupakointi ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa on kuitenkin mahdollista tupakkalain 13 b §:n mukaisesti, jos se järjestetään tupakointiin hyväksytyssä ja rakennetussa erillisessä tupakointitilassa siten, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sieltä muualle ravintolaan, jossa tupakointi on kielletty. Tupakointitilan rakentaminen on mahdollista milloin tahansa, myös lain voimaantulon jälkeen.

Tupakointimahdollisuuden ravintolan asiakkaille voi järjestää myös ulos. Tällöin on tupakkalain 12 §:n 2 momentin mukaisesti huolehdittava siitä, ettei savu kulkeudu ulkoa sisälle avoimien ovien, ikkunoiden ja ilmanvaihtolaitteiden kautta. Silloin, kun tupakointimahdollisuus järjestetään ulos muualle kuin ravintolan terassille, järjestelylle tarvitaan kiinteistönomistajan suostumus.

Tämä opas on laadittu helpottamaan tupakointitilan suunnittelua ja yhtenäistämään tupakointitilaa koskevien säädösten tulkintaa. Se on tarkoitettu suunnittelijoille, kiinteistön omistajille, ravintoloiden omistajille ja viranomaisille.

2 Tupakointitila

Yleistä

Tupakkalain 13 b §:n mukaan ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa tupakointi voidaan sallia ainoastaan tupakointiin hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen on kielletty tupakointitilassa.

Tupakointitila on järjestettävä ja rakennettava niin, että lain tavoite, ravintoloiden ja muiden ravitsemisliikkeiden täysi savuttomuus toteutuu. Rakennettavan erillisen tupakointitilan tulee täyttää tupakkalaissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tupakoinnin vähentämiseksi annetun asetuksen muuttamisesta (963/2006), myöhemmin tekstissä **tupakka-asetus**, ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen tupakointitilasta (964/2006), myöhemmin tekstissä **tupakointitila-asetus**, säädetyt tupakointitilan kokoa, teknisiä vaatimuksia, valvontaa sekä käyttöä ja huoltoa koskevat määräykset.

Määräykset ovat sisällöltään ja luonteeltaan teknistä ja rakenteellista työ- ja terveydensuojelua.

Koska tupakointitila ei ole anniskelualue, on anniskelualueelle sijoitettavan tupakointitilan aiheuttamasta anniskelualueen muutoksesta tehtävä alkoholilain mukainen ilmoitus anniskelulupaviranomaiselle.

Tupakka-asetuksen ja tupakointitila-asetuksen lisäksi tupakointitilan suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on otettava huomioon myös muut rakentamiseen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, määräykset ja ohjeet.

Toimintaperiaate

Tupakointitilan on rakenteiltaan ja ilmanvaihdoltaan oltava sellainen, ettei tupakansavu pääse leviämään ympäröiviin tiloihin eikä myöskään muualle saman tai muun rakennuksen sisätiloihin. Savun leviämisen estämiseksi tilan tulee olla rakenteellisesti erotettu muusta ravintolatilasta. On suositeltavaa sijoittaa tila ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa vähemmän häiriötä aiheuttavaan paikkaan ja riittävän etäälle esimerkiksi ruokailuun käytettävästä tarjoilualueesta. Tupakointitilan tulee olla rakenteeltaan tiivis ja ympäristöönsä nähden pysyvästi alipaineinen tila myös silloin kun ravintola ei ole käytössä. Tilassa tulee olla tupakointitila-asetuksen mukainen ilmanvaihto, jonka avulla tupakansavu poistetaan ulos ja tilan alipaineisuus järjestetään.

Tupakointitilan koko

Tupakkalain 13 d §:n mukaan tupakointitila on mitoitettava kohtuullisen kokoiseksi suhteessa ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen anniskelualueen kokoon taikka asiakaspaikkojen määrään. Tupakointitilan rakentamisesta, kunnossapidosta ja korjaus- ja muutostyöstä on voimassa, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) ja sen nojalla säädetään.

Tupakointitila on tarkoitettu vain tupakointia, käytännössä varsin lyhytkestoista oleskelua varten. Koska tupakointitila ei ole tarjoilu- eikä anniskelualue, ei asiakas saa viedä sinne mukanaan eikä nauttia siellä juomia eikä ruokia.

Tupakointitilan mitoituksessa tulee ottaa huomioon ravitsemisliikkeen asiakaspaikkojen määrä ja tarjoilu- tai anniskelualueen koko. Tupakointitilan mitoitukseksi suositellaan kokoontumistilalle asetettua ohjeistusta 1 m²/hlö (Suomen Rakentamismääräyskokoelma E1, Rakennusten paloturvallisuus). Ilmanvaihdon mitoitushje perustuu tähän lähtökohtaan. Suositusta suuremmalla henkilö/pinta-ala mitoituksella tupakointitilan savuntuotto ei olisi enää hallittavissa tupakointitila-asetuksessa määrätyllä ilmanvaihdolla.

Tupakka-asetuksen 20 §:n mukaan tupakkalain 13 d §:ssä tarkoitetun tupakointitilan pinta-alan on oltava vähintään 7 m².

Tupakointitilalle on määritetty tupakka-asetuksella ainoastaan vähimmäiskoko. Sitä suuremman tupakointitilan koon päättää ravintola itse. Vähimmäiskoko on perusteltu tilan käytön toiminnallisuudella sekä ilmanvaihdon toteutuksella ja savun karkaamisen estämisellä oviaukon kautta ympäröivään tilaan.

Tupakointitilan rakenne

Tupakointitila-asetuksen 1 §:n mukaan tupakointitilan tulee olla rakenteeltaan tiivis. Tupakointitilan oven yläosan ja katon lyhimmän etäisyyden tulee olla vähintään 400 millimetriä. Kulku tupakointitilaan tulee järjestää siten, ettei tupakansavu leviä tilan ulkopuolelle.

Tärkeää on, että oviaukon yläpuolella on riittävästi tilaa, ettei savu pääse karkaamaan oviaukosta ulos oven ollessa avattuna.

Savun leviämisen estämiseksi tupakointitilan ulkopuolelle tupakointitilaan kulku tulee järjestää yhden oviaukon kautta.

Suositteluvia ratkaisuja tupakointitilan kulun järjestämiseksi ovat

- tuulikaappi, jossa ei tupakoida,
- automaattisesti sulkeutuva liukuovi, jonka toimivuus on varmistettu myös häiriötilanteissa,
- avoin kulkuaukko, jossa on ilmaverhohopuhallin.

Ilmaverhohopuhallin tulee suunnitella niin, että se estää savun karkaamisen oviaukosta. Mikäli oviaukko on aina avoin, tilaan ei tule järjestää muita siirtoilmareittejä.

Perinteinen saranaovi ja heiluriovet siirtävät suuria ilmamääriä ja savun karkaaminen tupakointitilasta on todennäköistä, kun ovia avataan ja suljetaan. Saranaovi ja heiluriovet eivät ole toimivia oviratkaisuja.

Rakenteelliset vaatimukset tupakointitilan tiiviydelle liittyvät tilan alipaineisuuden järjestämiseen tupakointitila-asetuksen mukaisella ilmanvaihdolla ja savun leviämisen estämiseen muihin tiloihin. Tupakointitilalle ei ole määritetty erityistä tiiviydsuokkaa.

Tupakointitilan rakenteita suunniteltaessa on huonekoon ja tiiviydsvaatimusten lisäksi huomioitava, että:

- Tupakointitila on tarkoitettu ainoastaan tupakointia, käytännössä varsin lyhytaikaista oleskelua varten.
- Tilaan ei saa järjestää tarjoilua eikä muitakaan oheistoimintoja.
- Tupakointitilan rakennus- ja sisustusmateriaalit on suositeltavaa valita siten, etteivät ne kerää tupakansavutervaa ja että kalusteiden ja rakenteiden pinnat ovat helposti puhdistettavia.
- Rakennus- ja sisustusmateriaalien tulee olla heikosti syttyvää materiaalia.
- Tupakointitilan järjestyksen valvonta tulee järjestää siten, että valvonta onnistuu tupakointitilan ulkopuolelta ja voi olla jatkuvaa.
- Tupakointitila on rakennettava niin, ettei tila toimi kauttakulkutilana ravintolaan tai muihin tiloihin, esimerkiksi wc-tiloihin tai henkilökunnan tiloihin.
- Tila tulee merkitä selkeästi ja näkyvästi.
- Tupakointitilan sisä- ja ulkoseinään on järjestyksenpidon kannalta perusteltua merkitä näkyvästi tieto, kuinka monen asiakkaan samanaikaiseen oleskeluun tila on suunniteltu ja rakennettu.
- Tupakointitila tulee suunnitella niin, etteivät asiakkaat voi avata siinä mahdollisesti olevia ikkunoita ja varapoistumisteitä muutoin kuin hätätilanteissa. Mikäli tupakointitilasta avataan ikkuna ulos tai ovi varauloskäytävään, tilan painesuhteet häiriintyvät ja savun leviäminen muualle sisätiloihin tulee mahdolliseksi.
- Rakenteiden suunnittelussa ja rakennusmateriaalien valinnassa tulee ottaa huomioon myös paloturvallisuutta ja liikuntaesteetöntä rakentamista koskevat säädökset.

3 Ilmanvaihdon vaatimukset

Ilmavirtojen mitoitus

Tupakointitila-asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan tupakointitilassa tulee aina olla alipaine. Tupakointitilan tuloilma on johdettava ympäröivästä huonetilasta oven tai siirtoilman virtauslaitteen (siirtoilmasäleikköjen) kautta.

Riittävä ja oikein suunniteltu ilmanvaihto on olennainen tekijä tupakointitilan toteutuksen onnistumiselle. Poistoilmavirran avulla tilasta saadaan alipaineinen, tupakansavu poistuu tupakointitilasta ja savun leviäminen tilan ulkopuolelle estyy.

Tupakointitilan ilmanjaon yleisperiaate on, että tupakointitilan ilma poistetaan tilan katosta tai ylhäältä seinältä vastapäätä oviaukkoa, ja korvausilma otetaan ympäröivästä tilasta oviaukon ja siirtoilmasäleikköjen (siirtoilman virtauslaitteiden) kautta. Siirtoilmasäleiköt tulee sijoittaa lähelle lattiatasoa, jotta tupakansavun poisto tilasta olisi mahdollisimman tehokasta.

Oven ollessa kiinni poistoilman vaatima korvausilma johdetaan tilaan vain siirtoilmasäleikköjen kautta. Oven ollessa auki ilma johdetaan tilaan vain avoimesta oviaukosta.

Tupakointitila-asetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan tupakointitilan poistoilmavirran tulee olla vähintään 30 kuutiodesimetriä sekunnissa lattian neliometriä kohden, oviaukossa kuitenkin vähintään 180 kuutiodesimetriä sekunnissa oviaukon neliometriä kohden. Siirtoilman virtauslaite (siirtoilmasäleiköt) tulee sijoittaa siten, että ilma poistuu tehokkaasti tupakointitilan kaikista osista.

Riittävän virtausnopeuden saavuttamiseksi avoimessa oviaukossa tupakointitilan poistoilmavirta määräytyy joko tilan lattian pinta-alan mukaan ($30 \text{ dm}^3/\text{s}, \text{m}^2$) tai oviaukon pinta-alan perusteella ($180 \text{ dm}^3/\text{s}, \text{m}^2$ oviaukon otsapinta-ala). Kumpikin säädetty arvo on vähimmäisarvo.

Esimerkki:

Ravintolaan suunnitellaan tupakointitila, jonka pohjapinta-ala on asetuksen edellyttämä vähimmäiskoko eli 7 m^2 . Tilaan tulee ovi, jonka vapaa oviaukon koko on $1,8 \text{ m}^2$ ($0,9\text{m} \times 2\text{m}$). Ilmavaihtoa suunniteltaessa lattiapinnan perusteella laskettu poistoilmavirta olisi $7 \text{ m}^2 \times 30 \text{ dm}^3/\text{s}$, lattia $\text{m}^2 = 210 \text{ dm}^3/\text{s}$. Oviaukossa tapahtuvan virtauksen perusteella laskettuna ilmavirta tulee kuitenkin olla $180 \text{ dm}^3/\text{s}$, oviaukko $\text{m}^2 \times 1,8 \text{ m}^2 = 324 \text{ dm}^3/\text{s}$. Jotta oviaukossa saavutetaan vähimmäisvirtausnopeus, tulee ko. esimerkin mukaisessa tapauksessa poistoilmavirran olla siis vähintään $324 \text{ dm}^3/\text{s}$.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että pienissä tupakointitiloissa poistoilmavirran mitoitus määräytyy oviaukon koon mukaan, suuremmissa ($> 12 \text{ m}^2$) tupakointitiloissa ilmanvirta määräytyy tilan koon perusteella kuitenkin siten, että vähimmäisvirtaus $30 \text{ dm}^3/\text{s}$ /lattianeliometri toteutuu.

Tupakointitilan poistoilmanvaihto ei välttämättä lisää ravintolan ilmanvaihdon tarvetta. Osa ravintolan poistoilmanvaihdosta vain tapahtuu tupakointitilasta, jonne ilma siirtyy siirtoilmana ympäröivästä tilasta. Useimmissa ravintoloissa ilmanvaihdon tarve pienenee, koska savuttomilla alueilla ilmanvaihdon tarve on pienempi kuin asetuksen edellyttämät ilmavirrat tupakointitilassa.

Ravintolan käyttöaikojen ulkopuolella tupakointitilan ilmanvaihdon ei tarvitse olla käyttötilanteen mukaisen mitoituksen suuruinen. Tällöin ilmanvaihdon vähimmäisarvona voi olla esim. $15 \text{ dm}^3/\text{s}/\text{lattia m}^2$ sillä edellytyksellä, että tila säilyy pysyvästi alipaineisena ympäristöönsä nähden.

Poistoilman kanavointi

Tupakointitila-asetuksen 2 §:n mukaan poistoilma on kanavoitava erilliskanavalla rakennuksen vesikaton yläpuolelle.

Poistoilma tulee kanavoida tupakointitilasta suoraan ulos vesikaton yläpuolelle. Sitä ei tule liittää ravintolan yleisilmanvaihtoon tupakansavun leviämiskaavan estämiseksi.

Tupakansavu on luokiteltu vaarallisuudeltaan syöpävaaralliseksi aineeksi ja siksi tupakointitilan poistoilma kuuluu neljänteen jäteilmaluokkaan. Erilliskanavointi varmistaa myös sen, ettei tupakansavu likaa muuta kanavistoa eikä lämmöntalteenottolaitteita.

Tupakointitila-asetuksen 5 §:n 2 momentin mukaisesti tupakointitilan poistoilma voidaan liittää ravintolan yleispoistoon ravintoloissa, jotka on rakennettu ennen 1.6.2007.

Ravintoloissa, jotka on rakennettu ennen 1.6.2007 ja jotka ovat toiminnassa 1.6.2007, voidaan tupakointitilan poistoilma kanavoida ravintolan yleispoistoon, jos tupakointitilan ilmanvaihto ja muu rakentaminen voidaan muutoin tehdä määräysten mukaisesti. Edellytys myös on, että tupakointitilan poistoilmanvaihto toimii kaikissa ravintolan käyttötilanteissa suunnitelluilla ilmavirroilla, tupakointitila on pysyvästi alipaineinen tilanteesta riippumatta eikä tupakansavu pääse leviämään ravintolaan eikä rakennuksen muihin tiloihin ilmanvaihtojärjestelmän kautta.

Tupakointitilan poistoilmanvaihtoa ei voida yhdistää ravintolan yleisilmanvaihtoon, jos ilmanvaihdon tehokkuutta ohjataan ulkoilman lämpötilan mukaan niin, että ilmavirrat pienenevät tietyn pakkasrajan alittavissa ulkolämpötiloissa. Ilmanvaihtojärjestelmä tulee säätää niin, että poistoilmanvaihto ravintolan käyttöaikana toimii mitoitusilmavirralla. Yleisilmanvaihtoon yhdistämistä ei voida myöskään käyttää ravintoloissa, joissa poistoilmaa voi päästä sekoittumaan tuloilmaan ilmavaihtokoneen lämmöntalteenottojärjestelmässä.

Myös ennen 1.6.2007 rakennetuissa ravintoloissa on suositeltavaa ennen yleispoistoratkaisua selvittää mahdollisuus rakentaa oma erillinen poistoilmakanava tupakointitilalle, koska erillinen poistoilmakanava on toiminnallisesti varmempi ja riskittömämpi rakenneratkaisu.

Koska tupakansavu on terveyshaitta, on poistoilma johdettava tupakointitilasta ulos aina siten, ettei siitä aiheudu haittaa rakennuksessa tai sen ympäristössä oleville.

Ohjeita ilmanvaihdon suunnitteluun:

- Poistoilmavirran mitoituksen vähimmäisarvo on $30 \text{ dm}^3/\text{s}$, lattia m^2 , tai $180 \text{ dm}^3/\text{s}$, oviaukko m^2 (oviaukon otsapinta-ala) oven ollessa auki. Tilan toimivuuden kannalta ratkaisevaa on saada riittävä virtausnopeus avoimeen oviaukkoon.
- Poistoilma kanavoidaan erilliskanavalla tai yleispoistokanavalla ulos vesikaton yläpuolelle.
- Painesuhteiden varmistamiseksi tilaan ei tuoda tuloilmaa, vaan korvausilma otetaan siirtoilmana ympäröivästä tilasta.
- Siirtoilmareitit tulee suunnitella niin, että oven ollessa suljettuna siirtoilma otetaan vain virtaussäleikön kautta, ja oven ollessa avoimena siirtoilma otetaan vain oviaukon kautta.
- Sisäilmaa puhdistavia suodatuslaitteita voidaan käyttää tupakointitilan sisällä parantamaan tilan sisäilman laatua, mutta niiden käyttö ei mahdollista mitoitusilmavirtaa pienempää poistoilmavirtaa.
- Tupakointitila tai poistoilmakanava on varustettava kiinteällä mittalaitteella, josta tilan poistoilmavirta voidaan tarkastaa tilan ulkopuolelta. Ilmanvaihto tulee tarkastaa säännöllisesti ja havainnoista tulee pitää kirjaa. Mittalaitteen tulee olla helposti puhdistettavissa oikean mittaustuloksen varmistamiseksi. Näyttölaitteen (paine-ero/ilmavirta) asentaminen valmiiksi mittalaitteeseen on suositeltavaa.
- Tupakointitilan poistoilmalaitteet ja siirtoilmasäleiköt tulee rakentaa ja sijoittaa niin, että ne ovat helposti puhdistettavissa.

4 Tupakointitilan käyttö ja huolto

Tupakointitila-asetuksen 4 §:n mukaisesti tupakointitilan käyttöä ja huoltoa varten on laadittava suunnitelma. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi suunnitteluarvot, tarkastettavat ja huollettavat kohteet sekä niiden huoltoväli. Suunnitelma on liitettävä tupakointitilan omavalvontasuunnitelmaan ja kiinteistön käyttö- ja huolto-ohjeeseen.

Tupakointitilan toiminnan varmistamiseksi tilalle tulee laatia käyttö- ja huoltosuunnitelma, joista käy selville mm. tilan suunnitteluarvot kuten pinta-ala, poistoilmavirran mitoitus, kuinka monelle henkilölle tila on suunniteltu sekä huollettavat ja tarkastettavat kohteet. Ravintolan henkilökunnan tulee tarkistaa tupakointitilan toimivuus päivittäin ja kirjata havainnot käyttö- ja huoltosuunnitelmaan.

Tupakointitilan poistokanavan puhdistussuunnitelma sekä puhdistuspöytäkirjat liitetään tupakointitilan käyttö- ja huoltosuunnitelmaan.

Tupakointitilan käyttö- ja huoltosuunnitelma tulee liittää kiinteistön käyttö- ja huolto-ohjeeseen (huoltokirja). Tupakointitilan käyttö- ja huoltosuunnitelma tulee olla valmis tupakointitilan käyttöönottotarkastuksessa.

Käyttöohjeista tulee ilmetä, kuinka monen henkilön samanaikaiseen käyttöön tila ja sen ilmanvaihto ovat mitoitettuja. Järjestyksenpidon kannalta on perusteltua merkitä tämä tieto näkyvästi myös tupakointitilan ulko- ja sisäpuolelle. Tilan käytön valvonta kuuluu toiminnanharjoittajalle, joka voi edelleen ohjeistaa ravintolan henkilökunnan huolehtimaan tupakointitilan käytännön valvonnasta.

5 Tupakointitilan omavalvontasuunnitelma

Tupakkalain 13 §:n mukaan elinkeinonharjoittajan on laadittava omavalvontasuunnitelma, jossa esitetään, miten tupakointitilan toimivuus varmistetaan ja miten tupakointitilan olosuhteita ja järjestystä voidaan valvoa sen ulkopuolelta.

Omavalvontasuunnitelmassa esitetään mm.

Miten tupakointitilan toimivuus varmistetaan

Tämä pitää sisällään luettelon tupakointitilan tarkastuskohteista, joiden toiminnan varmistaminen on tupakointitilan toimivuuden edellytys. Kohteista osa on tarkastettava päivittäin ja osa määräajoin käyttö- ja huoltosuunnitelman mukaisesti. Päivittäin tarkastettavia asioita ovat esimerkiksi mm. tupakointitilan ilmanvaihdon toimivuuden aistinvarainen tarkastaminen, tupakointitilan oviaukon toimivuus (ilmaverho, liukuovet), tupakointitilan siisteys, paloturvallisuus, mahdollisten valvontalaitteiden toimivuus jne.

Tupakointitilan ilmavirtojen tarkastaminen mittaamalla suositellaan tehtäväksi säännöllisin väliajoin riippuen tupakointitilan käytöstä (esim. 1-3 kk:n välein)

Tupakointitilan tarkastuslistaan kuitataan, että tarkastetut asiat ovat kunnossa. Jos huomautettavaa löytyy, kirjataan myös korjaustoimenpiteet sekä aikataulu korjauksille.

Kun tarvittavat korjaukset on tehty, merkitään myös tämä tieto tarkastuslistaan.

Miten tupakointitilan järjestystä ja olosuhteita valvotaan tilan ulkopuolelta

Tämä pitää sisällään mm. turvajärjestelyt, kulunvalvonnan, sisätilan suoralla näköyhteydellä järjestetyn valvonnan tai mahdollisen kameravalvonnan, hälytyslaitteet

jne. Tupakointitilan valvonta voidaan järjestää myös kameravalvontana, jos henkilökunta ehtii seuraamaan monitoria.

Erityisesti on otettava huomioon tupakointitilan valvontajärjestelyt ravintolan huippukuormitusaikoina.

Miten henkilökunta perehdytetään omavalvontasuunnitelman toimeenpanoon ja miten henkilökunnan valmiudet asiassa ylläpidetään

Työntekijät tulee perehdyttää omavalvontasuunnitelmaan niin, että he tuntevat suunnitelman ja osaavat toimia siinä edellytetyllä tavalla. Suunnitelmasta tulee ilmetä, miten henkilökunnan valmiuksia asiassa ylläpidetään esimerkiksi kertaamalla asioita ja arvioimalla tupakointitilan toimivuutta säännönmukaisesti henkilökunnan yhteisissä työkokouksissa.

6 Viranomaisten rooli ja yhteistyö valvontatilanteessa

Tupakkalain 13 b ja d §:ien mukaan jokaisen ravintolan tupakointitilan tulee olla 1.6.2007 jälkeen rakennusvalvontaviranomaisen käyttöön hyväksymä ja tupakka-asetuksen ja tupakointitila-asetuksen sekä muiden tilaa koskevien säädösten ja määräysten mukainen.

Rakennusvalvontaviranomainen

Tupakointitila vaatii lähtökohtaisesti rakennusluvan. Rakennusvalvontaviranomainen harkitsee lupatarpeen ja hyväksyy tilan käyttöön. Lain mukaan tupakointitilan rakentamista, kunnossapitoa tai korjaus- tai muutostyötä koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta tehdään ilmoitus rakennusvalvontaviranomaiselle. Tupakkalain valvontaviranomaisen ilmoituksen perusteella rakennusvalvontaviranomainen tulee selvittää mahdolliset tekniset tai rakenteelliset viat ja puutteet sekä edellyttää korjaukset tehtäväksi. Korjausvaatimus esitetään kiinteistön omistajalle.

Siirtymäsäännösten tapauksissa rakennusvalvonta voi antaa asiantuntija-apua kunnan tupakkalain valvontaviranomaiselle teknisissä kysymyksissä siirtymäaikaa koskevia hakemuksia käsiteltäessä.

Tupakkalain toimeenpanoa valvova kunnan viranomainen

Tupakkalain toimeenpanoa valvova kunnan viranomainen valvoo tupakointitilan omavalvontasuunnitelman laatimista, ylläpitoa, toimivuutta ja toimeenpanoa.

Kunnan valvontaviranomainen valvoo myös tupakointitilan toimivuutta ja sitä, että toiminnanharjoittaja huolehtii siitä, että tupakointikieltoja ja rajoituksia noudatetaan ravintolassa ja että tupakointitilaa käytetään oikein (tupakointitilaan ei anniskella eikä siellä

muutoinkaan työskennellä, tilaan ei viedä omia juomia eikä siellä järjestetä mitään oheistoimintaa) ja ettei tupakansavu leviä tupakointitilan ulkopuolelle.

Anniskelulupaviranomainen

Mikäli tupakointitila rakennetaan alueelle, joka on anniskelualue, on toiminnanharjoittajan tehtävä ilmoitus anniskeluluvan muutoksesta lääninhallitukseen anniskelulupaviranomaiselle.

Anniskelulupaviranomainen valvoo, että toiminnanharjoittaja huolehtii siitä, ettei alkoholijuomia tarjoilla eikä kuljeteta anniskelualueen ulkopuolelle.

Työsuojeluviranomainen

Työsuojeluviranomainen valvoo, että työnantaja huolehtii siitä, ettei tupakointitilassa työskennellä lukuun ottamatta järjestyksen, palo- ja pelastustoimen sekä turvallisuuden kannalta välttämätöntä työskentelyä ja että tupakointitila siivotaan aina vasta sen jälkeen, kun tupakointitila on huolellisesti tuuletettu.

Työsuojeluviranomainen valvoo myös, että työnantaja on estänyt työntekijöiden altistumisen tupakansavulle työssään niin kuin tupakkalaissa ja työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006) ja niiden nojalla annetuissa säädöksissä ja määräyksissä on säädetty.

Tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta työsuojeluviranomainen, tupakkalain toimeenpanoa valvova kunnan viranomainen tai poliisi ilmoittavat anniskelulupaviranomaiselle tupakkalain 13 e §:n mukaisesti.

Työsuojeluviranomaiset ja tupakkalain toimeenpanoa valvovat kunnan viranomaiset ilmoittavat myös toisilleen edellä tarkoitettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Poliisi

Poliisi valvoo ilmoitusten perusteella ja muuten tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista ravintolassa ja antaa pyynnöstä virka-apua toiminnanharjoittajalle ja muille valvontaviranomaisille.

Viranomaisten yhteistyö valvontatilanteissa

Ravintolatupakoinnin ja tupakointitilan valvonnasta vastaavat useat viranomaistahot. Sekä toiminnanharjoittajien että valvontaviranomaisten kannalta on perusteltua, että viranomaiset sopivat etukäteen paikallistasolla työnjaosta ja menettelytavoista käytännön valvontatilanteissa.

Tiedonkulku viranomaisten välillä tulee saada joustavaksi. Erilaiset lupa- sekä valvontapäätökset on tarkoituksenmukaista toimittaa tiedoksi kaikille ravintolatupakointia valvoville viranomaisille (esim. tupakointitilan rakennuslupapäätökset, siirtymäaika koskevat päätökset sekä tupakkalain valvontaan liittyvät huomautukset ja mahdolliset sanktiot).

Liitteet

- Valtioneuvoston asetus toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun asetuksen muuttamisesta (963/2006)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen tupakointitilasta (964/2006)

N:o 963

Valtioneuvoston asetus

toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun asetuksen muuttamisesta

Annettu Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2006

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä,

muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 25 päivänä helmikuuta 1977 annetun asetuksen (225/1977) 6 luvun otsikko ja

lisätään asetukseen siitä asetuksella 831/1992 kumotun 20 §:n tilalle uusi 20 § seuraavasti:

6 luku

Tupakointitila

20 §

Tupakkalain 13 d §:ssä tarkoitetun tupakointitilan pinta-alan on oltava vähintään 7 m².

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2007.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2006

Sosiaali- ja terveysministeri *Tuula Haatainen*

Hallitussihteeri Liisa Katajamäki

N:o 964

**Sosiaali- ja terveysministeriön asetus
ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen tupakointitilasta**

Annettu Helsingissä 3 päivänä marraskuuta 2006

Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisesti säädetään toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 13 d §:n 4 momentin nojalla, sellaisena kuin se on laissa 700/2006:

1 §

Tupakointitilan rakenne

Tupakointitilan tulee olla rakenteeltaan tiivis.

Tupakointitilan oven yläosan ja katon etäisyyden tulee olla vähintään 400 millimetriä.

Kulku tupakointitilaan tulee järjestää siten, että tupakansavu ei leviä tilan ulkopuolelle.

2 §

Ilmanvaihto

Tupakointitilassa tulee aina olla alipaine. Tupakointitilan tuloilma on johdettava ympäröivästä huonetilasta oven tai siirtoilman virtauslaitteen kautta.

Tupakointitilan poistoilmavirran tulee olla vähintään 30 kuutiodesimetriä sekunnissa lattian neliometriä kohden, oviaukossa kuitenkin vähintään 180 kuutiodesimetriä sekunnissa oviaukon neliometriä kohden. Siirtoilman virtauslaite tulee sijoittaa siten, että ilma poistuu tehokkaasti tupakointitilan kaikista osista.

Poistoilma on kanavoitava erilliskanavalla rakennuksen vesikaton yläpuolelle.

3 §

Valvonta

Tupakointitilaa tulee voida valvoa tilan ulkopuolelta.

Tupakointitila tai poistoilmakanava on varustettava kiinteällä mittalaitteella, josta tilan poistoilmavirta voidaan tarkastaa ulkopuolelta.

Tupakointitilan ilmanvaihto tulee tarkastaa säännöllisesti, ja havainnoista tulee pitää kirjaa.

4 §

Huolto

Tupakointitilan käyttöä ja huoltoa varten on laadittava suunnitelma. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi suunnitteluarvot, tarkastettavat ja huollettavat kohteet sekä niiden huoltoväli. Suunnitelma on liitettävä tupakointitilan omavalvontasuunnitelmaan ja kiinteistön käyttö- ja huolto-ohjeeseen.

2656

N:o 964

5 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2007.

Helsingissä 3 päivänä marraskuuta 2006

Mitä 2 §:n 3 momentissa säädetään, ei sovelleta ravintolaan, joka on rakennettu ennen tämän asetuksen voimaantuloa.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Peruspalveluministeri *Liisa Hyssälä*

Hallitussihteeri *Liisa Katajamäki*